

A The Explorer bemutatja:

A civilizáció bölcseje

MACEDÓNIA A KULTURÁK TALÁLKOZÓPONTJA

HA VAN MÉG EURÓPÁNAK EGY IGAZI, FELFEDEZÉSRE VÁRÓ FEHÉR FOLTJA, AZ MINDEN BIZONNYAL MACEDÓNIA. EZ AZ ÓSI ÉS DICSŐSÉGES TÖRTÉNELEMMEL, SOKSZÍNŰ KULTÚRÁVAL, NEMKÜLÖNBEN VARÁZSLATOS SZÉPSÉGŰ TÁJAKKAL, VAD HEGYVIDÉKEKKEL RENDELKEZŐ BALKÁNI ORSZÁG IGAZÁN KÜLÖNLEGES ÉLMÉNYEKET KÍNÁL A KÍVÁNCSI UTAZÓKNAK.

SZERZŐ: LÁZÁR ÁDÁM,
FOTÓ: KUNDERMANN BALÁZS

Macedóniát jóval korábban elérjük, mint az ország politikai határát. A Budapest–Szkopje út egyik állomása a bolgár főváros, Szófia. Innen taxival utazunk tovább Macedónia felé. Az utunk során felmerülő „macedón dilemma” csak számunkra jelent problémát, nem úgy, mint bolgár sofőrünknek. A taxisoőr már a szófiai forgalmi dugóban felvilágosít minket: az az ország, ahova tartunk, amely ma magát Macedóniának nevezi, része az egykori, jóval nagyobb Bulgáriának. Vagyis már most Macedóniában járunk! Az tehát már az utazás elején nyilvánvalóvá válik, hogy az etnikai és a politikai határok a térségben élő minden nemzet számára máshol húzódnak. Pedig az, hogy kik macedónok, nem kérdéses, mert etnikai hovatartozásától függetlenül mindenki, akivel Macedóniában beszélünk, legyenek

azok bolgár, török, montenegrói, albán vagy román gyökerekkel rendelkezők, büszkén vallották magukat macedónnak.

GAZDAG TÖRTÉNELMI MŰLT, SZÍNES JELEN
Szállodánk „a szkopjei Rózsadomb” tetején áll. A teraszról a fővárost körülölelő hegyekre, a város tetőire, parkjaira és az alattunk lévő, ébredő negyedre látunk. Tíz a nap, lassan emelkedik a várost még elfedő kora reggeli köd. 1963. július 23-án, reggel 5:17-kor Szkopjében megmozdultak a hegyek, és megállt az élet. A Richter-skálán 6,9-es erősségű földrengésnek több mint 1000 azonnali áldozata volt, közel 3000-en eltűntek, és az akkor 130 000 lakosú város épületeinek mintegy 80%-át pusztította el a rengés. Az esemény drámai emlékét rögzítik a régi pályaudvar romjai.

„A NEVÜNKET A GÖRÖGÖKTŐL, AZ ORSZÁG TERÜLETÉT A BOLGÁROKTÓL, AZ ORTODOX VALLÁSUNKAT A SZERBEKTŐL KAPTUK. ÍGY AZUTÁN MINDAZÉRT, AMIT TŐLÜK KAPTUNK HARAGSZANAK RÁNK.”

EXPLORER GUIDE

- ÚT – BIZTONSÁG:**
  - EGYÉNILEG ■■■■■■■■■■
  - CSOPORTOSAN ■■■■■■■■■■
  - LÁTNIVALÓK**
  - TERMÉSZETI ■■■■■■■■■■
  - KULTURÁLIS ■■■■■■■■■■
  - KALAND ■■■■■■■■■■
  - GA SZTRONÓMIA ■■■■■■■■■■
- AJÁNLOTT ÖLTÖZÉK:** RÉTEGES TÚRARUHÁZAT, VIZHATLAN KAPUCNIS DZSEKI, BAKANCS
- AJÁNLOTT FELSZERELÉS:** NAPSZEMÜVEG, MESSZELÁTÓ, FÉNYKÉPEZŐGÉP, KAMERA
- AJÁNLOTT ÉVSZAK:** KÉSŐ TAVASZTÓL ŐSZIG

A KÜLÖNLEGES KOKINAI „MEGALIT CSILLAGVIZSGÁLÓ” MACEDÓNIA EGYIK KÜLÖNLEGES ÉS REJTLYES LÁTVÁNYOSSÁGA.

A földrengés azonban nemcsak lerombolt épületeket, hanem lehetőséget nyitott újjak emelésére is. Nagy összefogással, nemzetközi segítséggel a város újjáépült, de az építés során elég sokat veszített régi, törökös jellegéből. A rekonstrukciós folyamatnak országszerte, és főleg a főváros központjában ma is sokféle látjuk a bizonyítékát. Új hidak, üveg- és cementpaloták, lakó- és irodaházak, sétálóutca – mind részei a megújuló városképnek. És a város lakói is.

NAGY SÁNDOR ÉS TWIGGY ÁRNYÉKÁBAN
A főváros központja a hatalmas Nagy Sándor-szoborral, a szökőkúttal és a dombormű-együttessel a Macedónia tér. Az innen nyíló utcák gazdag választékot nyújtanak a lakosoknak és a látogatóknak az éttermek, kávézók, ivók közül. Érdekes valamelyik teraszra beülve nézni, hogyan folyik előtűnik az élet, hogyan sétálnak vagy libbennek be a kávézóba a csinos szkopjei lányok. A „Dívat és London” nevű kávéház mellé színpadot emelnek. Közepén bárskéken ülő, kalapos lány gitározik. A kávézó nevének megfelelően London híres épületeinek és karaktereinek képei színesítik a falakat. A Királynő, a hatvanas évek nagy, híres rockegyüttese, Twiggy, a csontsovány divatdívá fényképei hívnak vissza egy kort, egy érzést és sok vendéget. A szórakozóhely vendégei a fővárosban élő és az azt látogató aranyifjúság.

Ide azonban nem csak azért jönnek az emberek, hogy lássanak és őket is lássák. Inkább mert Macedóniában a hétvége a baráti kapcsolatok ápolásának ideje. És ha az ember egy központi hely központjában ül, nem kell sehova mennie, mert az ismerősök úgyis elsétálnak az étterem, kávézó, ivó előtt, és bejönnek kezét rázni, összeülekezni vagy az asztalhoz ülni.

A LEGHÍRESEBB SZKOPJEI POLGÁR. Asztalunkhoz odaül két lány. Az egyik gyors történelemleleckét ad: „A nevünket a görögöktől, az ország területét a bolgároktól, az ortodox keresztény vallásunkat a szerbeektől kaptuk. Így azután mindazért, amit tőlük kaptunk, haragszanak ránk” – mondja. Beszélgetésünket hallva egy fiatalember is az asztalunkhoz jön, mélyet szív cigarettájából, nagyot kortyint söréből, azután elkezd kijavítani a lány történelmi felvilágosítását. Nyilvánvalóvá válik, ha nem akarjuk megbántani macedón barátainkat, azt a kérdést, hogy valójában ki is macedón, és hogy ki, kitől, mit kapott, nem fogjuk boncolgatni. Ez pedig annál is izgatóbb kérdés lenne, mert az országról bármi kevés ismerettel is rendelkező látogató két nevet ismer: Nagy Sándorét és Teréz anyáét. Úgy tudja, Nagy Sándor macedón volt, Teréz anyja viszont Szkopjében született albán lány. A kérdés tehát: a Macedóniában élő albán vajon macedón vagy albán?

„Az attól függ” – kapom a magabiztos felvilágosítást. Szkopjében sokféle nemzetiség él. Az ezzel kapcsolatos kérdést gyakran feltették Teréz anyának is: albánnak vagy macedónnak tartja-e magát? Diplomatikusan válaszolt: „Szkopjei polgár vagyok, aki az egész világhoz tartozik.” Az idegennek azt is nehéz megértenie, hogy míg idegen nyelveken az ország neve c-vel ejtendő, ők k-val, makedónoknak hívják magukat. Az asztalunknál ülő lány mosolyogva a sértődött füra néz, majd kegyelemdőfésként még hozzáteszi: „Minél kisebb egy nemzet, annál nagyobb a nemzeti büszkesége.” Azután távozóban puszt dob felé. Minden meg van bocsátva.

ARANYKÖDBEN MEGBÚVÓ SZENTEK.
A szkopjei Sveti Spasnál, a Szent Üdvözítő Templomnál a teremőr gyanakodva néz a nyakunkban lógó fényképezőgépeinkre. Rámutat a figyelmeztető kiírásra: a templomban fényképezni szigorúan tilos. Bekapcsolja a lámpákat, felkattintja a hatalmas lakatot, ami a szinte az alagsorban elhelyezkedő templomhoz vezet, azután hát-ralépve vár. Nyilván a hatásra. Nem tudni, hogy az építők a templombejáratot azért tették alacsonyra, hogy akarva-akaratlanul mindenki fejet hajtson belépéskor, vagy amikor a templomot építették, az emberek ennivel alacsonyabbak voltak?

Amikor belépünk, a látványtól valóban ámuldozni kezdünk. Ahol a katolikus templomokban a szentély áll, ott ebben a templomban egy 10 méter hosszú és 8 méter magas, diófából faragott falat láthatunk, csodálatos ikonokkal. Ez az ikonosztáza vagy szentélyfal. A munkát egy testvérpár aprólékos szeretettel és tudással hét évig faragta. Erről tanúságtétel maga a mű, mert az apró faszobrocskák a Biblia talán összes történetét, jelenét ábrázolják. A helység kicsi, a látnivaló rengeteg. A teremőr felfedező szenvedélyűnk és szenvedésünk látva, hogy csak nézzük, de nem fényképezhetjük a falat, végül megszán, és int: „Na jó, de csak egy képet készíthetünk.” A templom kertjében a legnagyobb macedón hős, Goce Delcev szarkofágja. A nyugtalan forradalmárt virágok, palánták, fából készült épületelemek, egy hatalmas harangláb, egy feneketlennek tűnő kút és sugárzó béke veszi körül. Jó feltöltődni ezen a helyen...

A MÜEZZINEK ÉS TERÉZ ANYA NYOMÁBAN
Fényesre kopott kövek borítják a Török vagy gyakran Öreg Bazárként emlegetett negyed utcáit. Két földrengés és két világháború pusztította el a törökök által kiépített régi üzletközpontot, de mindig újraépítették.

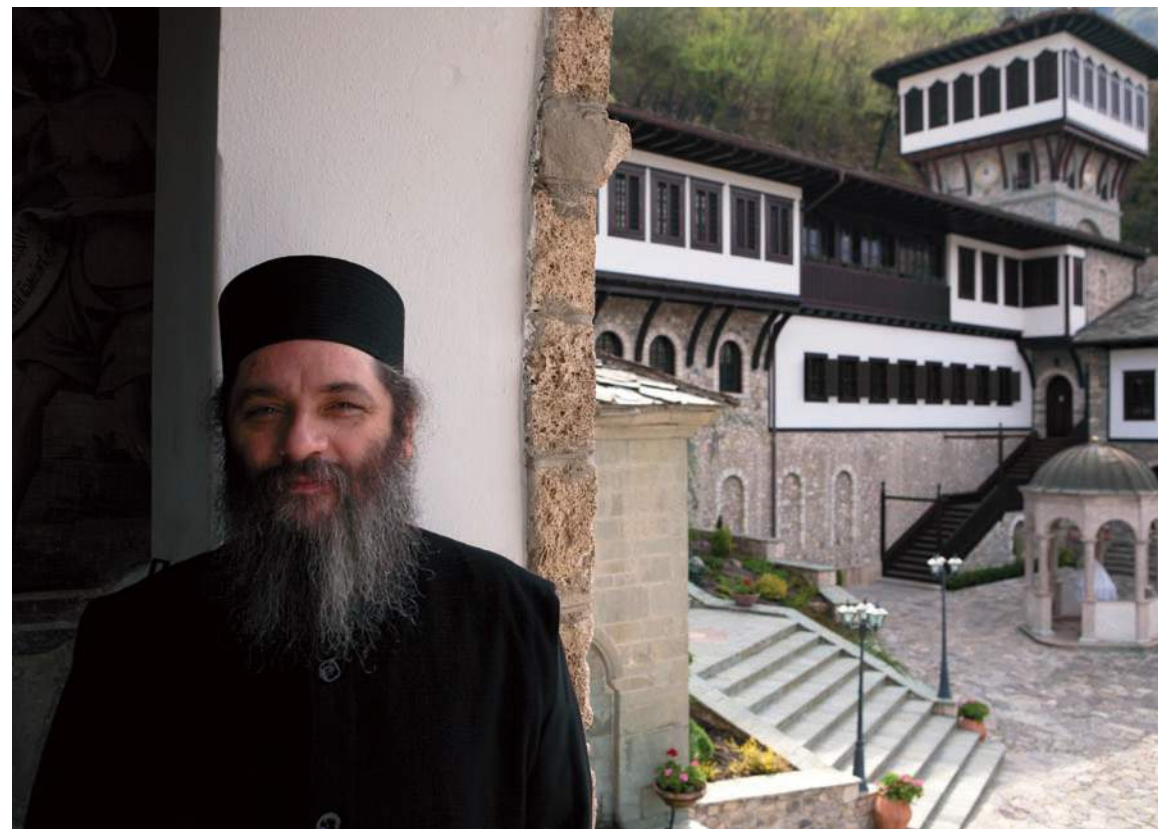
A macedón nép erős nemzeti öntudattal és büszkeséggel rendelkezik, Nagy Sándor napjainkig érő, dicsőségesen hosszú árnyékában.

FENT: SZÍNEK ÉS FÉNYEK JÁTÉKA A SZENT ÜDVÖZÍTŐ TEMPLOMÁNAK FÓHÁJÓJÁBAN

LENT: A BIGORSKI KERESZTELŐ SZENT JÁNOS RENDHÁZ ÉS APÁTJA, ARCHIANDRITE PARTENJU

JOBBRA FENT: TERMÉSZET ÉS TÖRTÉNELEM TALÁLKOZÁSA: A SZENT MIKLÓS KÁPOLNA AZ OHRIDI-TÓ PARTJÁN

A rövid, kis utcák két oldalán régiségeket, szuveníreket ajánló üzletek, egymást érő kávézók, éttermek, valamint a frissen pörkölt kávé illata hívogatja a fáradt, éhes vagy csak kíváncsi látogatót. A közeli mecset tornyából a müezzín imára invitálja az igaz hívőket, éneklő felhívása elnyomja a kávézókban ülők traccsolását, a kávéfőző és a süttőre dobott húsok seregő zaját. A Török Bazárból a Kőhídon, a Vardar folyón kell átkelni, hogy a belvárosba jussunk. A Kőhíd a főváros szimbóluma, Szarajevó címerének fő motívuma. A híd azért is vált a város jelképévé, mert nemcsak a népek egyik fő vándorútján maradt fenn, hanem kiállta a földrengéseket is. A Szkopjét átszelő Vardar folyó jóval kisebb, sekélyebb, sebesebb, mint a Duna Budapestenél. Két partját sok meglévő, rekonstrukció alatti vagy épülőben lévő híd köti össze.

A főváros főterét, a Macedónia teret és az ahhoz vezető utcákat rengeteg különféle stílusú, értékű, nagyságú szobor népesíti. Egy kicsit olyan benyomást kelt a látogatóban, mint az egyedül élő, idős hölgy társalgója, aki még egy plüss macskát tesz az amúgy is népes kollekcijához, mert nem tud betelni az állatkák szépségével, lakása otthonosságával. A régi pályaudvar egykori épületében múzeum működik. A romoktól a Macedónia térig tart a nem csak a nevében Sétálóutca. A fiatalok ismerkednek, az idősebbek ismerősökkel találkoznak séta közben. Olyan ez, mint régen a kisvárosokban a korzó volt. A Sétálóutcat keresztező utcákon érdekes színfolt a piros londoni emeletes buszok látványa. Itt található Agnes Gonxha Bojaxhiu háza is, de ha így kérdeznénk, kevesen tudnának útbaigazítani bennünket. Őt a világ Kalkuttai Teréz anyaként ismerték meg. Teréz anya Indiában apácarendet alapított, hogy „segítse az éhes, ruhátlan, hajléktalan, béna, vak, leprás embereket, az olyanokat, akik nemkívánatosak, szeretetlenek, kizár-

tottak a társadalomból és mindenki elkerüli őket.” Jótékonyági munkájáért 1979-ben neki ítéltek a Nobel-békedíjat. Az épület csak nevében Teréz anyáé. Valójában emlékház, és semmiben sem hasonlít ahhoz az épülethez, ami kislány korában az apáca családjának otthona volt.

A VILÁG LEGNAGYOBB KERESZTJÉNÉL
A Szkopjét félkörben körbefogó hegyek egyikén, a Vodnón 1000 méter feletti magasságban található egy 76 méteres vasépítmény. Ez a Millenniumi Kereszt. 400 tonna fémből több mint két évig készült, este 500 reflektor világítja meg, így 80 kilométerre is ellátszik. Egyes ismertetőik szerint a Balkán a macedónok szerint a világ legnagyobb keresztje. A főváros lakóinak közkedvelt kirándulóhelye. A kereszt-hez induló gondoláig kocsi, illetve 4-6 személyes libegővel, sétálva vagy kerékpárral lehet feljutni. A látvány lenyűgöző: az egyik félkör a havas hegyek ölelése, a másik oldalon 1000 méterrel alattunk Szkopje.

A megizzadt, de vidám kirándulók italait, szendvicseit itt fogyasztva élvezik a látványt. A kereszt mellett ülve az ember elgondolkodik. Miért építettek a magukat nem túl vallásosnak nevező macedónok egy ekkora keresztet? Talán azért, hogy kifejezzék: a történelem viharában mekkora volt az ő keresztjük? Vagy egyszerűen azért, mert szerették volna, ha valamiből náluk van a legnagyobb?

Szkojéjótól 30-40 percnyi autótút a Matka Kanyon. A szkojéjéknak remek kirándulóhely, ahol horgászni, a vadvízi pályán kajakozni vagy a számtalan étterem egyikében üldögélni lehet, nézni a sziklák közé szorított mesterséges tó szépségét, és e közben a tóból kifogott halakat ízlelni.

A macedonók szerint a sopszka saláta igazi szkojéji találmány, kicsit görög, kicsit délszláv, mégis egyéni.

MACEDÓNIABAN A PIAC NEM CSAK A VÁSÁRLÁSNAK, HANEM A TÁRSADALMI ÉLETNEK IS AZ EGYIK FONTOS HELYSZÍNE.

AZ EREKLYÉK KOLOSTORA. Az újjászülető Bigorskiban a Keresztelő Szent Jánosról elnevezett rendház apátja, Archimandrite Partenij lejön, hogy köszöntse bennünket. A templomban egy ezüsttel borított ikont csodálunk meg, amelyet valamikor a 11. században az egyik sebes folyású patakából halásztak ki. A szocializmus éveiben, a rendházban múzeum működött, a szerzeteseket elzavarták. 1995-ben született újjá a rend. Most húsz atya látja el a feladatokat. A templomban több ereklye is található: Jézus keresztjéből egy rész, illetve Keresztelő Szent János bordájának egy darabja. Csend, tisztaság, és béke. Jó lenne néhány napot itt tölteni.

A KÖVEK ÉS HIDAK VÁROSA. Kratovo a kövek, hidak városa. Furcsa módon egy történettel kapcsolódik Magyarországhoz. E szerint a városka rengeteg hídja közül az egyiket, amikor építették – csak úgy, mint Kőműves Kelemen történetében, amit a kilenc kőműves testvér napközben épített –, összeomlott éjszaka.

Mindaddig folytatódott ez, amíg a testvérek el nem határozták, hogy egyikük feleségét be nem falazzák. Mivel az asszonykának apró gyermeke volt, így egy ablakszerű rést hagytak, hogy az asszony meg tudja szoptatni a kisbabát. A várostól „kőhajótásvyira”, mintegy 10 kilométerre, festői környezetben található a „kőbabák”. Az egyik itt lévő tó kiszáradt, és medrében gigantikus, puha vulkáni anyagú kőoszlopok állnak. A helyet „Kőmenyegzőnek” is nevezik. A névhez kötődő történet szerint egy fiú a falucska két végében két lánynak is udvarolt. Nem tudta eldönteni, hogy melyiket vegye el. Mindkettővel ugyanarra a napra tűzte ki a menyegzőt. Az egyik menyegzőre a meghívott vendégekkel már várta a véglegény érkezését, amikor meghallotta, hogy a fiú egy másik lánynak is megígérte, hogy oltárhoz vezet. Annyira elkéseredett, hogy így kiáltott fel: „Velem együtt mindenki, aki itt van, váljon kővé”. És abban a pillanatban mindenki kővé dermedt.

BALKÁNI GASZTROKALANDOK. Kratovo városának ételkülönlegessége a pastor malija. Képzelnünk el egy ovális alakú, oldalainál felkunkorodó, puha, pizzaszerű hatalmas tésztát, aminek a közepe tele van rakva füstölt sonkadarabkákkal.

Érdekes ital, helyi specialitás a salep, az orchideagyökérből fahéjjal ízesített tea. Ugyancsak frissítő a kiseló mleko, ami sűrű joghurt és savanyú tej keveréke. A slatko – titkos receptek használatával, vad fügeből készült lekvár – állítólag rengeteg munkával jár, de az íz megfizeti a fáradságot. Az ország évente mintegy 300 tonna szelídgesztenyét termel. Ebből sötétbarna, nagyon édes mézet készítenek. A mavrovói körzet specialitása a különféle sajtok előállítására. Ez három falura összpontosul. Itt júliusban készítik a K'cana sót, a tört sót, ami 13 féle száraz zöldségből, gyógynövényből kevert összetevőt tartalmaz. A pekárból, vagyis a pékségből remek illat áramlik ki. Készítik a bureket. Ezt a leveles töltött finomságot legtöbbször húsos, sós, túrós, spenótos, sajtos és sonkás változatban árulják. Az Ohridi-tónál a pisztrángot ajánlják, de mivel a túlhalászás miatt kiveszében van, annak ellenére kihagyjuk, hogy állítólag nagyon ízletes étel. A legfontosabb harapnivalók közé tartozik a kebab, amit szinte mindig és mindenhol lehet enni, és számtalan variációja létezik. Akik megízlelték a török, görög, bolgár konyhát, ismerik a puha tésztájú, dióból készült baklavát. A macedónok arra esküsznek, hogy csak náluk lehet az igazit megkóstolni. Állítólag a legjobb sopszka saláta is Szkojéjében kapható. Külsőre görög saláta, sajttal megpakolva, szerbesen sült paprikaszemekkel, méreg-erős piros paprikával és két fél tojással. Igazi szkojéji találmány: egy kicsit görög, egy kicsit török, egy kicsit délszláv, mégis valami egyéni és különleges. Olyan, mint a főváros: a kultúrák választóján található, de egyéni.

A RAKIIVÁS KULISSZATITKAI. Valamit elárul a macedón karakterből az a remek szokás, hogy a hétvégén sokan barátaikkal, szeretteikkel elmennek valahova ebédelni. Főleg a fiatalok, akik nem sokkal dél után ketten-hárman érkeznek, és az étteremben találkoznak barátaikkal, barátnőikkel. Az ebédet paradicsomból, uborkából álló macedón salátával kezdik, majd minden következő fogást leöblítenek vagy egy korty sörrel vagy nemzeti italukkal, a rakival. A mellettünk lévő asztalnál három lány ül. Látszólag észre sem vesznek bennünket, élvezik ebédjüket, a köztes kortyokat, és azt, hogy az engedélyükkel fényképezzük őket. A rakiba beleszagolva érzem, hogy nagyon erős lehet. Kérdezem az egyik lányt: ezt hogy kell fogyasztani? Egy hajtásra kell felhajtani? Felemeli poharát, aprót kortyol belőle, mintha csak kávét inna, csak azután mondja: „Nem, lassan, nagyon lassan, szoptatni kell”. És látszik rajta, hogy élvezi barátnőivel a beszélgetést, a vasárnapi ebédet, az italt és az életet.

VÁLTSON DIGITÁLISRA!

interaktív tartalmak | folyamatosan bővülő kínálat | iPad, PC, Android, Win8

G.HU // WWW.DIMAG.HU // WWW

FIVE INTERNATIONAL KFT. // UGYFELSZOLGALAT@DIMAG.HU

A KIVEZETŐ ÚT. Macedóniai utazásom során kérdéseimre gyakran kaptam azt a választ: „Az ország változásokon megy át. Ma már biztosan tudjuk, hogy a korábbi kommunista rendszert nem szeretjük. A kapitalizmust még nem ismerjük, csak most tanuljuk. Az ország átmeneti állapotban van.” Sokan említették, ma sokkal jobb az élet, mint a függetlenséget megelőző időszakban, de nincs pénz, sőt munka sincs elég. A macedóniai körutazás alatt sok kérdésre megkaptam a választ, arra viszont nem, hogy ha nincs munka, miből élnek az emberek. A hét bármelyik napján, a nap bármelyik időszakában, az ország bármelyik részén jártunk, a kávézókat sohasem találtuk üresen. Az emberek jókat nevetgélve ettek, ittak, beszélgettek, figyelték az előtűnik zajló életet.

A macedón humorérzékét érzékelteti az a vicc, amelyet többször is hallottunk, amikor a gazdasági helyzetről érdeklődtünk: „A gazdasági válságból két kivezető út van: Szkopje és Ohrid repülőtere” – mondták. Az egyik étteremben ebéd közben a televízió lehalkítva valamilyen háborús filmet mutatott be. A rádióból macedón népzene bömbölt. A két programnak semmi köze nincs egymáshoz, a kép a szomorú zenével valahogy mégis összeáll. A Jugoszláviát alkotó egykori tagköztársaságok nemzetiségi értékeinek elismerésére utal az a megjegyzés, amely egy macedón mondást idéz: a szerbek társaságában ne énekelj, a bosnyákokéban ne táncolj, és a macedónokéban se ne énekelj, se ne táncolj – mert úgy is jobbak nálad.

SÁRGARÉPA ÉS EÖTVÖS LORÁND. Ha Magyarország és Macedónia között közvetlen határ nincs is, a közös múltra annál több nyelvi emlék utal. Néhány napos tartózkodásunk alatt éttermekben, kávézóknak megállva halljuk, házak falára kiírva olvassuk az ismerősen hangzó szavakat: tányér, kolbász, csorba, sátor, kutya, borbély, sisak, pék, csizma. És sárgarépa! Ez a szó azért érdekes, mert macedónul a sárga nem sárga, a répa pedig nem répa, de a sárgarépa az sárgarépa, és így is ejtik! A magyar–macedón kapcsolatok, ha csak rövid időre is, de szorosak voltak. Géza fejedelem leánya Gavril Radomir, a bolgár trónörökös felesége lett. Apja halála után a hercegnő hazatért, és Magyarországon szülte meg fiát, Delján Pétert, akiből utóbb rövid időre bolgár cár lett. Havas hegyesúcsokon átkelve, keskeny kanyargós utakon porosz-kálva érkezünk egy falucskába. Kis ivóba térünk be kávézni. A berendezés régi, a falakat fekete-fehér fényképek borítják. Az egyik szobában meglepődve bukkanok Einsteint és Eötvös Lorándot ábrázoló képekre.

A HELYIEK KÖRÉBEN NAGY TISZTELETNEK ÖRVEND A HÍRES MAGYAR TUDÓS, EÖTVÖS LORÁND, AKI EGY KÜLÖNLEGES ÉS CSAK MACEDÓNIÁBAN TALÁLHATÓ ÁSVÁNY FELFEDEZŐJE

BALRA FENT: OHRID VÁROSA A MACEDÓN TÖRTÉNELEM EGYIK LEGŐSÍBB FELLEGVÁRA.

KÖZÉPEN: A MEDITERRÁN ÉLETMÓD ELENGEDHETLEN KELLEI AZ UTCAI KÁVÉZÓK ÉS ÉTTERMEK.

BALRA LENT: A DÉLI NÉPEK ÉTRENDJÉBEN FONTOS SZEREPET JÁTSZIK A HOSSZÚ ÉLET EGYIK TITKÁNAK TARTOTT OLÍVABOGYÓ

OHRIDI SZOKÁSOK, ÉRDEKESSEGEK. Ohridi érdekesség, hogy itt titkos technikával mesterségesen készítenek gyöngyöt. Miután itt őrzik Gutenberg egyik eredeti nyomdagépét, a helyi kézműipar emléktárgyként merített papírt is előállít.

Az Ohridi-tóhoz kapcsolódik két tipikusan macedón szokás. Január 19-én, a pravoszláv vízkereszt napján a tó partját sokezeres tömeg lepi el. Az ohridi püspök az akkor még meglehetősen hideg tó vizébe dob egy fémkeresztet, ami után vízbe vetik magukat a résztvevők. Ez a híres keresztbúvárkodás. A nyertes körbejár a városban, minden házba bekopog, ahol attól függetlenül, hogy keresztények vagy mohamedánok a ház lakói, szívesen fogadják, és pénzzel jutalmazzzák a búvárt. A keresztbúvárt nemcsak a pénzjutalom és a hírnév, de az a hit is vezérli, hogy aki megtalálja és felhossa a keresztet, az egész évben jó egészségnek fog örüdni. A másik szokás az Ohridi-tavon a maratoni túószás, ahol a résztvevőknek 30 kilométert kell leúszniuk.

SZENTEK ÉS AZ ÖTVEN FOKOS PÁLINKA KOLOSTORA. Az Ohridi-tó déli, Albániával határos pontján található Szent Naum egykori kolostora. Ahogy átlépek az évszázados kapubejáratot, a kolostort őrző pávák éles hangon jelzik a kapusnak: látogató érkezett. A nagyszakállú kapus mosolyogva int, hogy nézzek csak körül. Pultja alól kis kupicát húz elő, a melléte lévő üvegek közül leemel, majd megdönt egyet, és felém nyújtja az 50 fokos szilvápálinkát. „A szerzetes testvérek készítik” – világosít fel. A kolostor kis templomában áll egy apró helyiség bíbor bársonnyal leterített fekhellyel, melyről kiderül, hogy ez nem ágy, hanem az egykor itt élő, a macedón vallási és tudományos életben meghatározó szerepet játszó Szent Naum sírhelye. A fáma úgy tudja, hogy a szent szíve soha nem állt meg, és ha valaki a szent kókoporsójára szorítja a fülét, tisztán hallja Naum szívdobogását. Elhiszem, de nem próbálom ki.

A tulajdonos elmondja, hogy Eötvöst nagyon tisztelik, mert Macedóniában talált egy olyan kőzetet, amely tallium-, arzén- és kéntartalmú ásvány. Róla kapta a lorándit nevet, amely azon a macedóniai helyen kívül állítólag csak a Napban található. A tulajdonos ezután azt is elárulja, hogy disznóból és szarvasból ő készíti az ország legjobb kolbászát. Grillen kell megsütöni, és sok rakival kell meglocsolni – de nem a kolbászt, a torkot. Megpróbáljuk. Lassú tűzön, kicsit megpörkölt gyulaira emlékeztet az íze. Kiváló vacsora előtt.

EURÓPA LEGMÉLYEBB TAVA, A „MACEDÓN TENGÉR” PARTJÁN. Az utazási izgalmak után kissé fáradtan érkezünk a „macedón tengerhez”, az Ohridi-tóhoz. Feleakkora, mint a Balaton. Legnagyobb, közel 300 méteres mélységével Európa legmélyebb tava. 700 méteres magasságban, hegyektől körbevett tektonikus medencében fekszik, és a világ legöregebb tavai között tartják számon.

Mindezeknek köszönhetően különleges, egyedi ökoszisztémával rendelkezik, ami miatt az UNESCO is felvette a világörökségek listájára. Évente 200 000-en töltik itt szabadságukat, a part menti településeken mintegy 120 000-en laknak. A túlhalászás igen jelentős, emiatt néhány bennszülött lazacfaj mára a kipusztulás szélére került. Az Ohridi-tó különlegessége, hogy a vízének egy részét a magasabban fekvő Preszpa-tóból nyeri, ahonnan földalatti járatokon, a Zavir folyón keresztül jut le a víz a tó medrébe. Vize olyan tiszta, mint a tenger, akár 20 méter mélyre is lelátni. Mivel Ohrid az Adriát az Égei-tengerrel összekötő Borostyán út mentén fekszik, így az ókortól kezdve fontos szerepet játszott a település életében. Hosszú történelmi múltjáról árulkodik a római kori amfiteátrum, számos bizánci templom, a 893-ban alapított egyetem romjai és a világ egyik legnagyobb ikongyűjteménye is.

NÓVÉREK ÉS PÜSPÖKI MITRÁK. A rajcicai Szent György zárda vezetője, Anasztázia nővér elmondja, hogy eredetileg a bigorski apát kezdte el építtetni a kolostort 1835-ben. A szerzetesek az apátságához tartozó földek és szőlők terméséből éltek. A 2. világháború után Jugoszláviában nem volt szervezett spirituális élet, a kolostorok, zárdák nem működhettek, a szerzetesek és a nővérek nem dolgozhattak, legtöbbjük – ha el tudott menekülni – külföldre emigrált. 1999-ben kezdődött el a romokból a zárda újjáépítése, és 2001-re fejeződött be. Amikor valaki véglegesen belép a rendbe, és nővér lesz, új életet kezd. „Isten az örök élet lehetőségét adta meg nekünk, így ha a földi életünket Neki felajánljuk, az még mindig csak egy apró része létünknek. Itt őrizzük Szent György karjának egy relikviáját is” - invitál bennünket Anasztázia nővér. A kolostorban az apácák csodálatosan szép mitrákat, püspöki süvegeket készítenek a nemzetközi ortodox egyház vezetőinek.

TETOVO, A KERESZTÉNY ÉS AZ ISZLÁM KULTÚRA EGYÜTTLÉLÉSÉNEK KÜLÖNÖS ELEGYÉT NYÚJTJA. Ilyen a Cirill és Metód Katedrális és a török Festett Mecset. A hét minden napján a török zarándokok nagy csoportokban érkeznek a mecset festményeit megtekinteni. A többségében albánok által lakott város a macedóniai mohamedánok egyik vallási központja. Tetovo kétharmadát albánok lakják, de még az itt lakó macedónok egyharmada is albán származású, emiatt folyamatosan az etnikai feszültségek egyik gócpontjának tekinthető.

TURIZMUS: MENNYIEN ÉS KIK JÖNNEK MACEDÓNIABA? A Macedón Turisztikai Hivatal egyik vezetője, Naser Hot elmondta, hogy tavaly 386 000 külföldi járt az országban. Minden évben többen érkeznek, van úgy, hogy akár 10%-kal is többen, mint az előző évben. Ki tartja Macedóniát érdekes úti célként, és miért? Már a repülőn felfedeztük, hogy a Macedóniába utazó külföldiek jelentős hányada holland.

KIK IS A, MACEDÓNOK?

A MACEDÓNOK MAGUKRÓL, A SAJÁT IDENTITÁSUKRÓL MEGLEHETŐSEN MÁST GONDOLNAK ÉS MONDANAK, MINT A SZOMSZÉDAIK. A MACEDÓN ÖNMEGHATÁROZÁS SZERINT ŐK AZ ÓKORI MAKEDÓN NÉP LESZÁRMAZOTTAI, AKIK MEGŐRÍZTÉK IDENTITÁSUKAT, VISZONT A SZLÁV NÉPEK KR. E. 6. SZÁZADI, BALKÁNRA TÖRTÉNŐ BEARAMLÁSA NYOMÁN NYELVCSERÉVEL ELVESZTETTÉK EREDETI NYELVÜKET. EZÉRT BESZÉLNEK MA EGY DÉLI SZLÁV NYELVET. EZT AZONBAN A GÖRÖGÖK ÉS A BOLGÁROK IS VITATJÁK. A GÖRÖG ÁLLÁSPONT SZERINT A MACEDÓN A GÖRÖGGEL ROKON NÉP VOLT, MELYEK NYELVE IS A GÖRÖGGEL ROKON, ÉS A MACEDÓNOK ÖRÖKŐSEI A GÖRÖGÖK. MIVEL GÖRÖG TERÜLETEN LÉTEZIK EGY MAKEDÓNIA NEVŰ PROVINCIÁ, GÖRÖG NYOMÁSRA AZ ENSZ-BEN CSAK MACEDÓNIA VOLT JUGOSZLÁV KÖZTÁRSASÁG (FYROM) NÉVEN VETÉK FEL AZ ORSZÁGOT. A VILÁG NEMZETI MEGOSZTOTTAK É KÉRDÉSBEN. PÉLDAUL MAGYARORSZÁG ELISMERTE ÉS HASZNÁLJA A MACEDÓNIA NEVET AZ ÁLLAM MEGJELÖLÉSÉRE, DE CSAK A LEGUTOLSÓ IDŐKBEN, 2012. DECEMBER 15-TŐL. A MACEDÓN IDENTITÁSBAN FONTOS SZEREPET JÁTSZIK A VALLÁS IS. A PRAVOSZLÁV VALLÁSI KULTÚRA KIALAKULÁSÁBAN, A BALKÁNI SZLÁV NÉPEK KERESZTÉNY MEGTÉRÉSÉBEN ALAPVETŐ SZEREPET JÁTSZOTT A TÖRTÉNELMI MACEDÓN TERÜLETRŐL SZÁRMAZÓ CIRILL ÉS METÓD TESTVÉRPÁR. AZ ÁLTALUK A VALLÁSI LITURGIÁBAN HASZNÁLT SZLÁV EGYHÁZI NYELV A MACEDÓN TERÜLETEK KÖZÉPKORI SZLÁV NYELVÉN ALAPULT. EZEN TÚL A MAI MACEDÓNIA TERÜLETÉN FEKVŐ OHRIDBAN JELENTŐS SZLÁV EGYHÁZI KÖZPONT (PATRIARCHATUS) ALAKULT KI, AMELYNEK ELSŐSORBAN A KÖZÉPKORI BOLGÁR ÉS MACEDÓN TERÜLETEKRE VOLT KISUGÁRZÓ HATÁSA.

Macedónia leghíresebb szülőtte, Nagy Sándor napjainkban is kultikus tiszteletnek örvend a vad hegyek országában.

HOL IS HÚZÓDIK AZ A BIZONYOS HATÁR?

A Heraklea–Linkestisi ásatásokon az idegenvezető az előtűnik fekvő mozaikokra mutatva kijelenti: ehhez hasonló stílusú régészeti emlékeket Macedónia más részein is találhatunk, csak van, amelyik most Bulgáriához vagy Görögországhoz tartozik. A Dojran-tó fele Macedóniában, a másik fele Görögország területén fekszik. Az érdekességeket körbemutató idegenvezető lány a húszas éveie elején járhat. Hogy megindítsam a beszélgetést, megkérdezem, hogy innen milyen messzire van a határ. „A határ? – kérdez vissza. – A határ India.” Nagy Sándor hódításaira gondolt... Ohrid városában, az egykori egyetem romjainak ásatásán találkoztam egy fiatalemberrel. Kora reggel volt, kissé szokatlan hajviseletével, porcelánfehér zakójával akarva-akaratlanul felhívta magára a figyelmet. Így amikor fél órán belül már harmadszorra futottunk össze, ráköszöntem. „Idegenvezető?” – kérdeztem az egykori falak kövein egyensúlyozó férfit. „Nem, munkanélküli filozófus vagyok” – válaszolt. „Hát pedig filozófusra valóban nagy szükség lenne egy ásatáson” – nyugtattam meg.

Amikor körülnéztem a terület egyik oldalán még csak ásatási, a másik oldalon már újjáépítési fázisában lévő építkezésen, elgondolkodtam. Hogyan készül majd el mindaz a rengeteg építkezés, amit macedóniai utazásom során láttam? Mintegy a gondolataimat olvasva, tekintetemet követve a filozófus megszólalt: „Csak az első 100 év nehéz, a többi már könnyű.” Macedónia függetlenségének kikiáltása óta még csak 22 év telt el, tehát a centenáriumig van még idő. De a macedón történelmet kissé megismerve tudhatjuk, itt már évszázadokkal ezelőtt is laktak emberek. Az pedig, hogy macedónok voltak-e vagy sem, csak attól függ, hogy a határ melyik oldalán áll az ember. A határok viszont, amint jól tudjuk, gyakran változnak... ■

A ROVATOT TÁMOGATTA:

A MACEDÓN KÖZTÁRSASÁG BUDAPESTI NAGYKÖVETSÉGE
AGENCY FOR PROMOTION AND SUPPORT OF TOURISM OF REPUBLIC MACEDONIA
POPOVA KULA WINERY
WIZAIR

BORMÚZEUM, SZŐLÉSZET, BORÁSZAT, BOR- ÉS ÉTELKÖSTÖLŐ A POPOVA KULA (A PAP TORNYA) SZÁLLÓKOMPLEXUMBAN, DEMIR KAPIJA VÁROSÁBAN

De találkoztunk ide zarándokoló törökökkel és az ország vad szépségét felfedezni akaró svédekkel is. Az Albániával határos Ohridi-tó partján egy dán csoportot kérdeztem arról, hogy mi hozta őket Macedóniába, hogy tetszik nekik az ország. A meglehetősen lapos Dániából érkező látogatókat a hegyek, a kultúra, a színek, az ízek csábították ide. Elmondták, hogy egy Dániában megjelenő macedón hírlevélben, majd a televízióban bemutatott hirdetés győzte meg őket: ha ide jönnek, jól fogják érezni magukat. Nem csalódtak, nagyon jól érzik magukat – mondták a szállóban lévő török zarándokcsoport hölgytagjait táncoltatva. „Visszajövünk, vagy velük, vagy nélkülük” – kacsintottak rám a török lányokra célozva. A macedónok ismerik, szeretik a magyarokat. Sajnálkozva konstatálják, hogy Budapest és Szkopje között nincs közvetlen légi járat. Kérdezik: milyen az élet Magyarországon? Amikor mondom, hogy jó, azt válaszolják, akkor jövünk.